

NAŠA MISEL

Leto III.

OMLADINSKI KULTURNO-POLITIČNI LIST

Štev. 9 (42).

Izhaja štirinajstdnevno

V Ljubljani, dne 23. marca 1938

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 23. marca 1938.

Dolgo dobo slovenske politike, tako rekoč od njenega rojstva pa vse do naj-novejših časov je bil narodnostni problem, nacionalno vprašanje, osnova političnega delovanja vseh najboljših sinov naše zemlje. Obstojele in menjavale so se razne koncepcije, toda smoter je ostal vedno eden in isti. Šele z ustvaritvijo večje, nacionalne državne tvorbe je razvoj stopil na nova pota. Večina Slovencev je v novi državi našla varno zatočišče, ki je nudilo popolno sigurnost za miren in zdrav narodov razvoj. To sliko je sicer v precejšnji meri kvarila činjenica, da je veliko število naših sonarodnjakov pripadlo dvema sosednjima državama: Italiji in bivši Avstriji. Zato se je tudi pojavil iredentizem, katerega se v svoji notranjosti ne bo mogel odreči nobeden resen politik, ki se zaveda, da bo nekega dne zgodovina raz svojega širokega obzorja sodila o njegovem delu.

Vendar ta činjenica ni bila tako močna, da bi nam preprečila, da v zadevah svoje notranje politike stopimo na nova pota, kjer se je v že zadostni meri zavarovan in realiziran nacionalni program umaknil trenutno važnejšim socialnim ter gospodarskim vprašanjem. Kajti, čemu imamo lastno državo, ako ne za to, da si lahko po svoji volji, v skladu z lastnimi potrebami uredimo svoje življenje tako, da bo znošnejše in prijetnejše?

Toda izgleda, da nam usoda še vedno ni naklonjena. Po nekoliko letih relativnega mira, ko se vsaj v tem majhnem delu, kjer lahko svobodno dihamo, nismo čutili podvržene nobenemu pritisku, temveč smo se celo čutili pozvane, da pričnemo z izvajanjem protipritiska v cilju ohranjanja tega, kar je ostalo izven državnih meja, so prišli novi časi in gledajoč sedanje dogajanje skozi prizmo bodočnosti vidimo, da smo Slovenci zopet ogroženi. Morda je to neko prokletstvo, če ne to, je pa sigurno zelo mučno stanovati na enem najvažnejših evropskih križišč, zarinjani kot klin med dva močna naroda, nemškega ter italijanskega, in že stoletja opazovati, kako se naš etnografski teritorij vedno bolj manjša.

Marsikdo bo rekel, da so gornje vrstice nekam črnogledne. Vendar nihče ne bo mogel reči, da so neresnične in da ne odgovarjajo stvarnosti. Vkljub temu pa smatramo, da bi bil znak pomanjkanja vsake življenjske sposobnosti, ako bi se na njihovi osnovi predali pesimizmu in apatiji ter smatrali, da je mirna kapitulacija najboljša, kar lahko napravimo. To bi bila vloga, nevredna potomcev tistih narodov, ki so si, rušeč tedaj najmočnejšo državno tvorbo, na bivših rimskih tleh priborili svoje mesto na soncu.

Omladini pripada v tem pogledu odločilna vloga. I ona sama i vsi njeni prijatelji vedno poudarjajo, da je prav za prav omladina nositeljica in ustvariteljica državne moči. Baš v avstrijskem primeru vidimo, kako je bilo Hitlerju omogočeno izvesti svojo namero na tako miren in siguren način, zahvaljujoč v glavnem absolutni privrženiosti omladine nacionalno-socialističnemu pokretu. Kaže, podčrtava se brez dvoma velika udarna moč sodobnih avtoritativnih režimov, in zopet je omladina tista, ki jim daje solidne temelje, na katere se lahko

v vsakem trenutku naslonijo brez strahu, da bi jim odpovedali. Tako je splošno mnenje in današnja kot tudi pretekla zgodovina nedvomno potrjuje njegovo pravilnost.

Zato mi danes, v trenutku, ko Slovenci po 15 letih, vsaj deloma v nacionalnem pogledu varnega razvoja, stopamo v novo razdobje, kjer bomo zopet morali paziti na vsak svoj korak, proglašamo, da je omladina tista, ki bo nosila odgovornost za našo bodočnost. Na omladini leži vsa teža nove situacije in od nje je odvisno, kako se bo leta razvijala: v našo korist ali v našo škodo.

Pri tem pa se mora vsa omladina, ki se tako rada trka na prsi, proglašujoč se za up in nado naroda, zavedati neke, za njeno današnjo psihozo, morda nekam neprijetne činjenice. V naših akademskih društvih namreč dnevno opažamo, kako se z resolucijami obračajo do odločujočih državnih činiteljev. Ko je to opravljeno, smatrajo, da je njihova dolžnost že izvršena. Ne bomo trdili, da ni nobene, toda zelo redke so akcije, čijih potek bi se bitno razlikoval od tega, kar smo povedali. Če pa pogledamo na omladinska gibanja, ki so res nekaj dosegla, vidimo, da je njihov razvoj šel drugo pot. Niso se zanašali na nikogar drugega, kot samo nase. Niso se vklanjali tujim avtoritetam, zatekajoč se v njihovo zaščito, temveč so si ustvarjali svoje, dvigali so na površje nove ljudi, katerim so lahko zaupali izvajanje svojega programa. Vse njihovo delo je zelo redko uživalo podporo uradnih državnih oblasti. Večinoma so svoje želje uresničevali mimo njih in proti njim.

To naj bo memento naši mladini. Če ne bo dosegla tega, za čemer teži, potem naj krivdo ne išče izven sebe, temveč v prvi vrsti v sebi. Čas je, da prenehamo gledati v resolucijah višek omladinskega javnega delovanja. Podrobno delo na terenu je glavni način, kateremu mora biti posvečena vsa pažnja. Res je, da uspehi ne bodo lahki in marsikje bodo združeni z velikimi žrtvami. Toda to je imperativna dolžnost vsake omladine in ona se ji ne sme izogniti.

Nacionalni problem stopa, posebno za nas Slovence, zopet v ospredje. Z ozirom na situacijo, v kateri se nahajamo, se ne smemo nadejati, da bi ga kdaj lahko nekoliko zapostavili, pa čeprav samo za en trenutek. On mora postati skupen vsem činiteljem in formacijam našega javnega življenja. V tej točki programa je vsaka večja razlika nedopustna, vsa strankarska zagrizenost mora izginiti in se umakniti čutu medsebojne skupnosti. Kdor bo postopal drugače, bo zavedno ali nezavedno igral vlogo, ki se kvečjemu le teoretično razlikuje od tega, kar se praktično imenuje — narodno izdajstvo.

Posebno omladina. Od nje je odvisno, ali bo lahko kdo nekega dne proglasil svoj interes na ozemlje ob naših mejah, pa naj mu posluži kot osnova še tako malenkostne činjenice. Zato naj ne bo nobena stvar pretežka, a kar je morda še važnejše, premalenkostna, da očuva slovenski zemlji slovensko lice. V tem pogledu se mora omladina zavedati, da je navezana nase in čim manj ji bo potrebna tuja pomoč, tem popolnejše in sigurnejše bo njeno delo.

Doživljamo usodno zgodovino

Likvidacija Avstrijske republike je ponovno dokazala veliko organizatorično moč nemškega naroda, ki je sposoben izvajati in utrjevati »politiko izvršenih dejstev«. Premišljena naglica in brezhibno funkcioniranje, s katero se je vsestransko izvedla združitev nemškega naroda preseneča in dopušča zainteresiranim narodom zgolj razmišljanje post festum, rekriminacije na račun odgovornih državnikov, prilagojevanje novemu položaju in ukrepe za bodočnost. Kakor vse kaže bo tudi »Anschluss« za druge in za nas zopet eden podučnih dogodkov, iz katerega naj se učimo, večno samo učimo.

Ne vemo, kako dolgo naj bodo samo drugi praktični učitelji, a mi samo učenci teorije tudi v primerih, ko smo neposredno prizadeti.

Dogodke na naši severni meji ne smemo ocenjevati zgolj s stališča trenutnega uradnega razmerja, ki vlada med Jugoslavijo in Nemčijo,

nego z zgodovinsko razvojnega, z upoštevanjem večnega križanja naših naravnih življenjskih interesov z imperijalističnimi germanskimi, ki so nam povzročili že toliko gorja in z upoštevanjem vseh možnosti, ki jih nosi s seboj za bližnjo ali daljnjo bodočnost nova situacija v srednji Evropi.

S tega zrelišča nam postanejo dogodki v Avstriji mnogo dalekosežnejši in usodnejši. Tudi za fašistično Italijo, ki je še pred nedavnim časom poslala v kričnem nasprotju s sedanjim svojim naklonjenim razumevanjem »naravnega zgodovinskega razvoja z logičnim epilomom, ki ga je bilo zlahka predvidevati, iz danes nerazumljivih razlogov svoje čete na Brenner, da brani nezavisnost Avstrije, so poslednji dogodki precej kislo jabolko, v katerega je morala ugrizniti, kajti Italija nima nobenih garancij, da se ne bodo morda že jutri srečali sinovi nekoliko manj prijazno na Brennerju, kakor so se v trenutnih okoliščinah očetje.

Kakor morda danes sentimentalno učinkujejo vzajemni pozdravi med Rimom in Berlinom, tako gotovo nosi pod vidikom zgodovine Hitlerjev pozdrav Mussoliniju, »tega ne bom nikoli pozabil!«, precejšnjo mero trpkosti in ironije.

V tem smislu ne pomeni tudi Hitlerjeva izjava, ki jo je dal na Dunaju nekemu angleškemu novinarju o svojem širokogrudnem razumevanju potrebe izhoda tri in trideset milijonskega poljskega naroda na morje, čeprav vodi ta pot preko nemškega ozemlja, nič drugega, kot da vprašanje »koridorja« še ni dozorelo in prišlo na vrsto v programu postopoma ... Kratkovidne ali cinične so spričo tega ocene teh zgodovinskih sprememb, ki jih nekateri odpravljajo z opazko, da

ima Jugoslavija sedaj šest milijonov prijateljev več.

Če se ta razvoj ni dal preprečiti, če je on nujno zlo, potem je bila naša dolžnost, da izbijemo iz njega maksimalne utemeljene pravice v pogledu naše nacionalne manjšine in varnosti naše severne meje.

Na ta trenutek bi se morali načrtno pripravljati, ker nanj smo vezali nado, da dobimo zadoščenje na Dravi.

Kdor je zasledoval proces dogodkov v Avstriji, se je prepiral, da so tudi novi gospodarji na Karavankah hiteli poudariti, da niso pripravljeni na nikake koncesije. Obratno, prav v teh dneh smo doživeli v vedno nam sovražnem Gradcu celo izpade na naše nacionalne in državne interese. Vsa avstrijska tragedija, od početka do konca nudi ponoven dokaz, kako majhni in kratkovidni, kako pohlevni smo spričo naše zunanje politike v zasledovanju nacionalnih in državnih interesov.

Ona nas je doma in v svetu razorožila ... je prispevala svoj delež s svojim splošnim pravcem in pasivnim spremljanjem celokupnega procesa.

Mi se morda motimo, morda bomo še prijetno presenečeni od tistih, a s. od ... tisto, kar nas tukaj skrbi zadostno poskrbljeno. Vemo pa, da ni koristno in modro pustiti javnosti ob zgodovinskih dogodkih v mučni neizvestnosti, da nanje reagira individualno, zbegano ali celo brezbrizno, ko bi bilo treba jasnosti, mirnosti in dostojanstvene samozaveesti. Zalostna in porazna bi bila analiza miselne in čustvene razkrojenosti, v kateri so nas oni dohiteli. Pri mnogih smo opazili pomanjkanje najprimitivnejšega nacionalnega čuta, ki bi moral priti baš sedaj v notranje in zunanje političnih vprašanjih spontano do izraza. Izgleda, da so nas prilike, v katerih živimo, demoralizirale in degenerirale. Postali smo apatična čreda, pripravljena, da brez odpora prenese vsak udarec biča.

Spričo tega se ne čudimo tudi defenzivni miselnosti, ki jo srečavamo v teh dneh, miselnosti, ki vidi vso našo participacijo na teh zgodovinskih dogodkih le v eventualnih koristnih iztreznjevalnih posledicah, ki jih utegnejo oni povzročiti v naši notranjosti. Mi bomo te posledice visoko cenili, mi verujemo vanje, kakor verujemo v priroden ohranitveni instinkt vsakega živega organizma, ko mu preti nevarnost, vendar smatramo, da bi bila poleg tega minima v takih trenutkih umestna neposredna ali posredna aktivistična zunanja politika, oslonjena na moralno mobilizacijo našega naroda.

Če nam bo prihranjeno tisto prijetno presenečenje, ki smo ga zgoraj omenili, nam mladim, katerim bo pripadla beseda šele v bližnji bodočnosti, ne preostaja drugega, kot da v tem usodnem trenutku jasno poudarimo, da v nas živi in z nami raste, brez ozira na katerekoli gospodarje na Dravi, najodločnejša volja bdeti nad usodo naših rojakov na Koroskem in nad nedotakljivostjo naše državne meje, kjer se ona že krije z nacionalnimi.

Mnenja smo, da je z avstrijsko tragedijo izčrpana »politika izvršenih dejstev«, in da bo vsak njen novi poskus sprožil plaz krvavih konfliktov. Ne vidimo več možnosti, da bi se ona še kje lahko enostransko uveljavila, ne da bi počila struna na njenem loku. Včasih je Nemčija utemeljevala to svojo politično metodo z upravičenostjo, katero ji daje njena državna suverenost in nacionalna čast; avstrijski slučaj so označili za notranjo zadevo nemškega naroda, ki absolutno nič ne tangira interesov sosednjih držav. Upamo, da svojih bodočih teženj ne bo utemeljevala z notranjo zadevo »nemškega kulturnega ozemlja«, s tem širokim pojmom, v katerega je vključil germanski »znanstvenik«, za sedaj le še teoretični imperijalizem, poleg drugih slovanskih ozemelj tudi velik del zapadne Jugoslavije. Brez ozira na to upanje, ki nas verjetno vara, moramo slediti državam, ki so kot sosede naroda s takimi lastnostmi, zadostno poskrbele za svojo varnost.

Kljub najboljšim željam, da bi se na osnovi spoštovanja nacionalnih pravic vzpostavilo lojalno sosedsko sožitje med jugoslovanskim in nemškim narodom, nimamo pravice biti naivni in zaupljivi, dokler ne bo nemški narod do temeljev revidiral svoje miselnosti, ki je prav v cilju utemeljitve ekspanzije germanstva proti slovanstvu, izoblikovala in usvojila nauk o pravni in pravni upravičenosti nasilja.

Mi moramo z obžalovanjem ugotoviti, da se Hitlerjeva Nemčija ni izneverila Viljemovski, saj hodi po isti poti v produkciji morda celo iznajdljivejše imperijalistične »znanosti«, ki spremlja vsakega Nemca v rasti od mladosti do njegove sive glave. Stari ideologi, zgodovinarji in filozofi, kakor: Treitschke, Hartmann in Mommsen nikakor še ne spadajo v socialno in politično zgodovino. Svoje dopolnilo so našli v samem pisu »Mein Kampf-a« in celi množici odličnih predstavnikov nemštva, ki na najrazličnejših: zgodovinskih, geografskih, nacionalnih, kulturnih, gospodarskih, psiholoških i. t. d. osnovah reklamirajo zase drugo in našo zemljo. Slepi v svoji strasti ne poznajo več meje med resnostjo in absurdnostjo, saj se sklicujejo pri utemeljevanju svojih teženj celo na smrekove hoste in pletene ograje, kot tipične znake obsega nemške kulture in nemških pravic. Ta miselnost je še vedno gonilna sila nemškega naroda, ona se še vedno neguje in gospodari tako močno, da kljub taktičnim obzirom izbije na površje in razgali lice, ki se skriva pod masko. Spričo tega nam ne preostaja drugega, kot da oslonjeni na našo življenjsko moč postanemo moralno in tehnično dorasli sosed novi veliki dinamični sili, s katero so se naši interesi stoletja križali. Le tako si bomo prihranili težka presenečenja. Ne pozabimo pri tem na peščico provokatorjev v našem narodu, ki bi nekoč lahko postali hvaležna pretveza, da se v imenu »časti in ponosa« nemškega naroda poskusi ogroziti naša nacionalna in politična samostojnost. Mar ni v tem smislu razumeti »Pogledov na vzhod« članka objavljenega v enem vodilnih nemških časopisov »Frankfurter Zeitung«, ki je istočasno s pohvalo, katero je izrekel Hitler Jugoslaviji za njeno uvidevno zadržanje ob aneksiji, izrazil željo, da bi se korektni odnosi z novimi sosedi morali manifestirati, če treba »s polnim razumevanjem morebitne nemške zahteve o samoodločitvi«. O kakšni samoodločitvi? Ali naj to meri na Maribor ob Dravi, ki bo moral po njegovem mnenju s svojo desetkilometersko oddaljenostjo od meje knaliti vplivati na miselnost nemškega človeka? Ali naj bo to tisto »realnejše« zanimanje za usodo

Žopet samouprave

V amandmanih novega proračuna je ponovno vnesena odredba, ki dovoljuje vladi, da donasa uredbe z zakonsko močjo v svrhu decentralizacije vodstva državnih poslov. Z ene strani je to dokaz neke vrste dobre volje, obenem pa tudi priznanje tisti ogromni večini našega naroda, ki z vso nujnostjo zahteva čim večjo decentralizacijo.

Z druge strani pa vidimo žalostno dejstvo, da se ta stvar že leta in leta vlači po raznih zakonih, govorih etc., vsi soglasno ugotavljajo njeno potrebo, a pri tem problem še vedno ni rešen.

Mogli bi celo reči, da gre razvoj v popolnoma nasprotni smeri. Ustanavljanje raznih centralnih fondov, vse večja centralizacija denarnega življenja v velikih državnih denarnih zavodih, ki radi netočno določenega jim delokroga nezdravo pritiskajo ne samo na privatne, temveč celo na samoupravne in združne denarne ustanove, ni nekaj takega kar bi nas lahko prepričalo o iskrenosti čim širši samoupravi namenjenega dela.

V času ko vedno bolj stopajo v ospredje centralistično urejene avtoritativne države bo marsikdo morda rekel, da izgleda naša težnja nekam anahronistična. Vendar nam skrben pogled na sodobni razvoj državnega in ustavnega prava jasno kaže željo, kako čimbolj približati državo državljanom. Kaj takega ni mogoče ako državljanov neposredno ne zainteresiramo na vodstvu javnih poslov. Preprost človek mora videti, da država ni zapadla samo v žandarju in financarju. Zato je potrebno čim več vsakdanjih javnih poslov iz oddaljene in večini samo po imenu poznane metropole prenesti v manjša, narodu geografsko in tudi notranje bližja središča. Tu naj se gospodari s tistim denarjem, ki ga ljudstvo najtežje plačuje in za katerega vedno zahteva naj se ga čim pravičnejše razdeli. To so v prvi vrsti direktni davki: zemljarina, pridobnina itd. S tem bi na najprimernejši način likvidirali današnjo psihozo, ko se mnogi čuti prikrasane in prevaranega. Omogočili bi vsakomur, da si ustvari to kar smatra za potrebno in če bo radi tega moral dati nekaj več nego bi po njegovem mišljenju moral, potem tega ne bo kriva država. Zavedal se bo, da je tako sam hotel, in če si bodo poedinci morali ne-

koliko stisniti pasove bodo vedeli, da delajo to zase.

*Božno vprašanje:
kaj s financami?*

Pred seboj imamo Statistični letopis za leto 1936. V njem čitamo, da so znašali izdatki samoupravnih teles v proračunskem letu 1935/36:

podeželske občine . . .	669.630.000 Din
mestne občine . . .	1.374.936.000 „
banovine . . .	770.609.000 „
Skupno	2.815.175.000 Din

medtem ko so znašali v tistem proračunskem letu stvarno realizirani državni dohodki iz direktnih davkov dinarjev 2.389.920.000. Ako k tej vsoti dodamo še samoupravne doklade potem pridemo do tega, da bi že z v svoji celoti nespremenjeno višino direktnih davkov lahko krili in prekrili finančne potrebe samoupravnih teles. Potem ne bi bilo več današnje zmešnjave združene z raznimi v vsakem kraju drugačnimi taksami, trošarinami itd. Trošarine naj bi se le v roedinah izjemnih slučajih dovoljevale posameznim občinam.

V kolikor bi država s svoje strani prenesla na banovine velik del svojih poslov, tako, da bi radi tega istim nesorazmerno narastle njihove finančne potrebe, potem bi jim morala dajati svojo podporo. A te podpore bi morale biti pravično porazdeljene in le v res izjemnih slučajih bi se smelo, vpoštevajoč pri tem voljo najvišjega narodnega predstavništva, odstopati od ključa, čigar najpravičnejšo podlago tvori po našem mišljenju število prebivalstva poedine banovine.

Država sama pa naj bi izhajala z dohodki od indirektnih davkov (carine, trošarine, monopoli) in državnih podjetij, ki se prav za prav najmanj občutijo. Davkoolaevalec se takorekoč niti ne zaveda kdaj jih plača in zato tudi ne zahteva, da se efekt njihove uporabe pokaže v njegovi neposredni okolici. Obenem pa so to davki, ki na najobčutnejši način obremenjujejo poedine proizvede. Z njihovim popolnim poenotenjem v celi državi bi ustvarili res v pravem pomenu besede enotno gospodarsko področje, ki bi nudilo osnovo za na-

daljnji razvoj našega gospodarstva v skladu s prirodnimi pogoji brez problematičnega upliva sedanjih notranjih umetnih carinskih ovir.

1. Razdelitev sedanjih skupnih finančnih virov na samoupravne in državne finančne vire bi imela velike prednosti v političnem, administrativnem, narodnogospodarskem in finančnem pogledu.

2. S tem bi ustvarili osnovno predpogojo za uresničenje samouprave v širšem pomenu besede, ki je brez dodeljene ji finančne samostojnosti nemogoča ali pa vsaj več ali manj iluzorna.

Bojazen, da bi bil naslon države na singularen izvor finančnih dohodkov nevaren, ni na mestu. Res je, da so indirektni davki najbolj podvrženi vplivom konjunkturalnih izprememb, toda v slučaju izrednih razmer bi si itak morali pomagati z izrednimi merami. Kot je država v slučaju potrebe pozvana, da podpre banovine, tako imajo z druge strani tudi banovine dolžnost, da v pomanjkanju druge boljše rešitve priskočijo državi na pomoč s svojimi finančnimi viri.

*Samouprave so potrebne
posebno danes*

In to ne v cilju oslabilosti državne oblasti, temveč baš v cilju njenega ojačenja. Priznati si moramo, da se naša država nahaja v precepu, v katerem mora strahovito paziti, ako želi iz trenutnih razmer potegniti čim več koristi in izogniti se vsem nevarnostim.

Za doseg tega smotrov mislimo, da nam je na zunaj najpotrebnejša dobra zunanja politika ter močna, sodobno opremljena in zadovoljna armada, v notranjosti pa zdrava ekonomska in socialna politika. To sta dva glavna problema, katerima se mora posvetiti vsakokratna vlada kraljevine Jugoslavije. Zato je potrebno, da se reši vsega balasta, da vse tiste posle, ki že po svoji naravi ne zahtevajo centralnega vodstva, prenese na banovine. Sebi naj pridržijo le vrhovno kontrolo in odrejanje smernic za delovanje podrejenih ji samouprav.

Mislimo, da je zunanji pritisk na mehanizem naše države dovolj močan da bo paraliziral vsako centrifugalno težnjo, ki bi hotela preko širokih samouprav priti do izraza. Zato omladinci zahtevamo, da se korenito reformira našo državno upravo in politično življenje, kajti brez tega ne bomo nikdar imeli zadovoljnega in zavednega naroda, nikdar ne bomo imeli vlade, ki bo res neke vrste »generalštab« jugoslovanske nacije, ne samo željan, temveč tudi sposoben, da jo vodi skozi zgodovino. Tega pa ne bo dosegla, ako se bo izgubljala v kaplarskih in pozabljalna na štabne posle.

Zahteva po samoupravah je sestavni del našega programa in zato pravimo že sedaj, da bo znak nesposobnosti ali hotene nemarnosti, ako bo tozadevno določilo tudi letos ostalo samo na papirju, ne da bi se napravilo niti korak v cilju njegovega uresničenja.

Odmevi

JUGOSLOVENSKI NACIONALISTIČNI AKADEMSKI KLUB VITEŠKEGA KRALJA ALEKSANDRA I. ZEDINITELJA — EDINSTVO — JE IZSTOPIL IZ SAVEZA JUGOSLOVENSKIH NACIONALNIH AKADEMSKIH ORGANIZACIJ, ker se ne strinja z delovanjem in postopanjem saveznih funkcijonarjev. Savezno delovanje bije v obraz narodni časti in narodnemu ponosu našega članstva. Klub je pripravljen ponovno sodelovati v Savezu, čim dobi popolno zadoščenje. Odbor.

Jugoslovanski nacionalistični Akademski klub Viteškega Kralja Aleksandra I. Zedinitelja — Edinstvo je poslal Njegovemu Velikanstvu Kralju Petru II. sledečo brzojavko:

»Nacionalna mladina ljubljanske Univerze čaka trenutka, da na Vaš vzvišeni poziv, sledeč primeru nemškega naroda, z enako pravico tudi sama izvrši zedinjenje jugoslovanskega naroda.

Janezek beži za mamino krilo

raztresenih nemških naselbin na jugovzhodu?

Poleg neizčrpne ustvarjalne in tudi obrambne sile, s katero smo proti vsem zaprekam in sovražstvu rastli in napredovali, in katera ostaja naš najzanesljivejši vsestranski porok, pa naj prinese bodočnost karkoli, nam dajejo občutek varnosti in samozvesti tudi preizkušene bratske prijateljske vezi z narodi in državami, ki so pripravljene, da kakor mi, služijo z vsem razpoložljivimi sredstvi idealom mednarodne pravičnosti, strpnosti in varnosti. Poslednji dogodki bodo brez dvoma učvrstili vezi med vsemi, katerih istovetnost političnih življenjskih ciljev je trajne in ne samo trenutne vrednosti.

Zlasti nam veva sedanji čas povdariti nerazdružljivost življenjske usode češkoslovskega in jugoslovanskega naroda. Nas vežeta kri in kultura, enotnost nacionalnih in političnih ciljev, nas je vzela borba za svobodo in nas veže skrb za njeno ohranjanje.

To je ukaz naše slovanske zavesti, ki mora postati temelj celokupne naše moči in mednarodne varnosti. V kali bo treba zatreti prizadevanja, ki skušajo spraviti našo usodo v odvisnost naših večnih nasprotnikov. Mislimo tudi, da v interesu našega naroda in države ne smejo iz naše zunanje politike izriniti špekulativno materialni, idealni elementov.

Novo notranje posojilo

»Ministrski svet se pooblašča, da v svrhu velikih javnih del, amelioraciji in kolonizaciji zemljišč sklene na domačem trgu posojilo do 4 milijarde dinarjev, ki se bo obrestovalo po 6 %.«

(Iz časopisnih poročil o amandmanih k proračunu za leto 1938-1939.)

Gospod finančni minister je ob priliki pojasnjevanja potrebe novega notranjega posojila v Narodni skupščini izjavil, da danes le redko katera država lahko računa z možnostjo zunanjega posojila. Vse so v tem pogledu več ali manj navezane samo nase.

Mislimo, da tega vprašanje ne bi bilo treba staviti na tak način. S tem se nekako opravičuje najemanje notranjega posojila s činjenico, da ne moremo dobiti zunanjega. Nova teorija in praksa stojita v tem pogledu na drugem stališču. Zato bomo začeli svoja razpravljanja, ne s tako konstatacijo, kot jo je postavil gospod minister, temveč z, vsaj po naših nazorih, pravilnejšim vprašanjem:

KAJ JE DANES KORISTNEJŠE: NOTRANJE ALI ZUNANJE POSOJILLO?

Kraljevski institut za mednarodne posle v Londonu je pred kratkim zaključil svojo tozadevno anketo s sklepom, da mednarodna posojila ne koristijo niti dolžniku, niti upniku. Kako to? Analizirajmo stvar od početka in prepričani smo, da bomo tudi mi prišli do istega zaključka.

Najprej si oglejmo položaj posojilodajalca. On ima interes podeliti neko posojilo, ako si od tega lahko obeta, da bo zanj dobival primerne in sigurne obresti, ali pa da bo z njim indirektno vplival na zaposlitev domače industrije, ker bo država, ki je pri njej najela posojilo, porabila na razpolago ji dan denar za razna naročila.

Praksa nam kaže, da ni tako. Nobena upniška država ni danes niti za trenutek sigurna, da bo dolžnica v redu izpolnjevala svoje obveznosti. Ves mednarodni gospodarski promet se skuša vedno bolj prilagoditi neke vrste ravnotežju v medsebojni izmenjavi dobrin. Denar postaja samo računsko edinica, medtem ko se stvarno daje blago za blago. Kliring, oziroma njegov princip, prevladuje. Naj nekateri še toliko govorijo o vračanju k mednarodni svobodni trgovini, vključ temu se mi raje držimo tiste skupine, ki smatra, da so to le lepe želje, medtem ko je najrigoroznija kontrola mednarodne izmenjave dobrin v današnjih razmerah kruto potrebna realnost.

Kje naj potem država dobi potrebno količino deviz za izvrševanje plačil v zvezi z amortizacijsko službo svojih inozemskih dolgov? Saj vendar vsaka država zahteva od nje v prvi vrsti uravnoteženo medsebojno trgovinsko in v mnogih slučajih celo uravnoteženo plačilno bilanco. Ni treba, da je država revna. Lahko je bogata in ima vsega dovolj. Toda če ji je onemogočeno ustvarjati potrebne izvozne viške, s katerimi bi lahko svobodno razpolagala, potem ji je tudi nemogoče izpolnjevati svoje obveznosti napram inozemstvu. Odtod tudi velika nesigurnost, stalno žugajoča opasnost, da bo dolžnica s proglasitvijo moratorija svoji upnici, pokvarila vse njene račune.

Kar se tiče blagodejnega vpliva na domačo industrijo, tudi stvar ni taka, kot bo to zahteval interes upniške države. Lep primer nam je Rusija, ki je pred vojno z ogromnimi vsotami v Franciji dobljenega denarja kupovala v prvi vrsti izdelke angleške, nemške in ameriške industrije, zapostavljajoč dražjo francosko industrijo. Kupuje se pač tam, kjer je ceneje.

Iz tega sledi, da je posojanje denarja v inozemstvo za bodočo upniško državo zelo nesiguren posel. Prisiljena je izvoziti zlato, ne da bi se mogla z vso si-

gurnostjo nadejati, da ga bo nekega dne dobila nazaj. S tem takorekoč slabeč svojo jača tujo denarno podlogo, kar nikakor ne more biti v njenem interesu.

In dolžnik? On ima trajne koristi od dobljenega posojila, ako ga kasneje lahko vrača z dohodki iz povečanega izvoza. V idealnem slučaju, da v zlato dobljeno posojilo vrne s svojimi proizvodi, torej da da blago za zlato. Iz že zgoraj navedenih razlogov je kaj takega danes zelo malo verjetno. Popolno ravnotežje, h kateremu teže države v medsebojnem prometu, preprečuje ustvarjanje izvoznih viškov, s katerimi bi izvoznik lahko svobodno razpolagal. Kar pogledjmo na težave, ki jih imamo z viškom v italijanskem kliringu. Porabiti ga smemo le v svrhu nakupov, potovanj etc. v Italiji. In to je danes splošen pojav, takorekoč zakon, ki se mu bodo več ali manj morala prilagoditi vsa nacionalna gospodarstva z delno izjemo onih, ki razpolagajo z veliko domačo produkcijo plemenitih metalov, ali pa s tako velikim premoženjem, odnosno takim načinom njegovega plasmata, da jim pasivna trgovinska bilanca ne prinaša nikakih nevarnosti.

Druga možnost, ki bi postavila dolžnika v vsaj približno ravnopraven položaj napram svojemu upniku bi obstojala, kot smo že omenili, v tem da upnik dovoli dolžniku naj mu vrne posojeni denar direktno s svojimi proizvodi. Če dolžnik ne more razpolagati s svojimi v prometu z drugimi državami doseženimi izvoznimi viški, potem bi moral upnik uvideti, da je taka generalna kompenzacija — generalni ali univerzalni kliring — za dolžnika edini izhod in bi mu ga moral dovoliti. A na kaj takega bo vsak upnik pristal le v skrajnem slučaju, kajti to bi za njega pomenilo veliko izgubo: dal je zlato v zameno pa dobiva blago. Slučaj se v ničemer ne bi razlikoval od pasivne trgovinske bilance. Njegovo izvajanje bi obenem zahtevalo veliko razliko med gospodarsko strukturo upniške in dolžniške države, kajti v nasprotnem slučaju je nemogoče misliti na trajen in obojestransko koristen izvozni višek z ene, oziroma deficit z druge strani. Vključ temu vidimo da se marsikje stopa na ta pota, saj nam je n. pr. Francija v novi trgovinski pogodbi dovolila stalen 25 % višek. Toda vse take in njim slične prilagoditve faktičnemu stanju so vse prej nego prostovoljne. Nemogoče je upati, da bi se dobilo ali podelilo danes neko novo zunanje posojilo kjer bi bili ti principi že od početka določeni kod reden način njegovega odplačevanja.

Iz teh par vrstic si lahko ustvarimo sliko kakšna naj bi bila oblika bodočega zunanjega posojila ako bi hotela odgovorjati stvarnim potrebam in zadovoljiti tako interese posojilodajalca kot interese posojilojemalca. Posojilodajalec ga bo podeljeval v obliki izvoza, njegovo vračilo pa bo prejemal v obliki uvoza iz dolžnikove države. Njegova funkcija bo tipično kreditna. Omogočila bo medsebojno trgovino v časih oziroma v slučaju ko bi bila ista radi prehodnih neskladnosti med uvozom in izvozom nemogoča. Vsak drug način bo vedno imel na sebi velike senčne strani, za eno ali za drugo stran bo z njim združena oslabitev denarne podloge, narodnega gospodarstva in brez velike škode si ga bodo tu pa tam lahko dovoljevali le zelo bogati narodi.

Dokler razmere niso take, dokler bi morali dobljeno zlato, povečano za velike obresti, vračati z zlatom, ki ga nikjer ne moremo dobiti, do tedaj je mnogo boljše ako se država v svojih notranjih finančnih potrebah obrača v prvi vrsti na domače tržišče kapitala. Z razvijanjem gospodarstva bo rastla tudi državna finančna moč in pametno uporabljen notranje posojilo ne bo zlepa dovedlo v nevarnost niti naše valute, niti naših financ. Država ne bo v pogledu njegove uporabe in vračanja podvržena diktatu mednarodnega kapitala, ki se še

vedno ne more pomiriti s svojo iz dneva v dan manjšo močjo. Iz njegovih krogov prihajajo razne teorije, vesti in želje o povratku h gospodarskemu liberalizmu, o potrebi podeljevanja novih mednarodnih kreditov na osnovi starih predvojnih principov, ki so vedno pomenili nadvlado in končno gospodarsko zaslužnjenje gospodarsko slabšega od strani gospodarsko močnejšega. Tega se moramo zavedati in ne bo nam škodovalo ako se po temu tudi ravnamo.

Zato smatramo, da je novo notranje posojilo upravičeno, ne kot izhod v sili, temveč kot nekaj do česar je moralo nujno priti ako so se vzele v poštev vse z njim v zvezi stoječe komponente.

NEZAPOSLEN DOMAČ KAPITAL

Poleg teh, imenujemo jih zunanjih, obstoja še en močan notranji razlog, ki opravičuje najemanje notranjega posojila in nas navdaja z nado, da je njegov uspeh zasiguran.

Mislimo namreč na razmeroma veliko obilje kapitala na domačem tržišču. Saj so 7 % državni papirji že ob koncu leta 1937. dosegli svojo nominalno. To je znak velikega povpraševanja. Bilance naših bank, posebno privilegiranih državnih denarnih ustanov, nam nudijo podobno sliko. Sličen je položaj z velikimi zavarovalnimi ustanovami kot so

Urad za zavarovanje delavcev in Pokojninski zavodi. To so institucije kjer se takorekoč s pomočjo prisilnega varčevanja vsakega včlanjenega poedinca dnevno ustvarjajo veliki kapitali, ki zahtevajo svojo zaposlitev. Povsod vidimo velike množine razpoložljivih gotovinskih sredstev. Ob visoki obrestni meri, ki jo naše denarne ustanove računajo privatnemu gospodarstvu za podeljene mu kredite, je to že abnormalen pojav. Vzroke mu moramo iskati še v pretekli krizi. Vse naše kreditne ustanove so po preživelih izkušnjah postale zelo oprezne in radi tega ne sodelujejo v privatnem gospodarstvu tako kot bi morda morale. V takih okoliščinah predstavlja vlaganje denarja v zdrave državne papirje najboljši izhod. Na državi je potem dolžnost, da s pametno uporabo najetega posojila na primeren način pozivi gospodarsko delavnost.

Ali nam nudi novo posojilo v tem pogledu zadovoljive perspektive? Po izjavi finančnega ministra bo večji del posojila v uporabi v produktivne svrhe: zgraditev cest, železnic, javnih stavb etc. Le ena četrtina bo služila za narodno-obrambne svrhe.

Taki so torej nameni. Vprašanje je kako in v koliko se bodo uresničili. Šele potem bomo tudi v tem pogledu izrekli svojo sodbo.

Stara pripovetka o „monopolu“

Zaista je stara pripovetka o monopolisanju nacionalistima ali, nažalost, još uvek istinita. Još uvek ima ljudi koji smatraju da su jedino oni u posedu nepatvorene nacionalne misli i da su jedino oni pozvani da daju autentična tumačenja. Ne bismo o tome govorili baš danas da se ta netrpeljivost u poslednje vreme ne prikazuje pod naročito žalostnim okolnostima.

Ruku na srce pa recimo: da li se dosadnja naša unutarnja politika pokazala kao uspešna? Ne mislimo tu ni na koji režim, mislimo sasvim načelno na rad oko konsolidovanja prilika. Bez ikakvog razmišljanja, skoro, možemo reći da smo za dvadeset godina rada postigli malo, tako da se izrazimo. Već smo nebrojeno puta ukazali na uzroke takvog stanja: po našem mišljenju, to je otuda šta do dana današnjega Jugoslavijom nije nikada upravljala jugoslovenska vlada u pravom smislu te reči. U ovom slučaju je sporedno zašto je to tako: važan je samo zaključak koji se tu nameće a to je da nam je potrebna vlada nacionalne koncentracije. Naravno, odmah da dodamo, nismo mi nikakvi naročiti mudraci pa da smo samo mi otkrili ovu istinu; ali, u tome je razlika, mi nismo politička stranka da bismo mogli tu potrebu sprovesti u delo. I zato se pitamo, i uvek ćemo se pitati, zašto naše političke stranke koje stoje na nacionalnom stanovištu ne učine i krajnje napore da do takve koncentracije dođe. Mi razumemo da JNS i Ljotić imaju različita mišljenja u pogledu taktike, socijalnog ustroja i sličnog. Ali, ne razumemo da su ta različita mišljenja važnija od prvog interesa. Po našem skromnom mišljenju, prilike su danas takve da imperativno zahtevaju podređivanje svih partijskih interesa interesima države. Mi tu uopšte i ne pitamo za broj pristalica JNS, »Zhora« ili Hođere nego se tu radi o načelu: da li se može opravdati da u današnjim prilikama postoji nekoliko frakcija nacionalista ili ne? Mi mislimo da se ne može.

Ukazujemo na primer Francuske. Iako su, možda, opasnosti koje joj prete više posrednog nego neposrednog karaktera, ipak se tamo sve jasnije traži vlada »državnog spasa« pa se današnja Blumova vlada uzima kao provizorij. A kod nas? Ne moramo, čak, govoriti o spoljnim opasnostima, dovoljno je ako pogledamo prilike u Hrvatskoj i prilike na Beogradskom univerzitetu, da navedemo samo dva primera.

Ima dosta ljudi kod nas koji bi hteli da rade, iskreno i nesebično, na sredi-

vanje prilika, koji bi se s oduševljenjem posvetili korisnom radu za narod. Ali, ono što se danas kod nas izvodi pod imenom politike odbija svakoga koji pitanjima ne prilazi kao zadržati partizan. Monopolizacija nacionalizma i fanatizam kojom se ta monopolizacija zagovara su, svakako, jaki uzroci da dobar deo dobronamernih ljudi ne učestvuje u javnom životu uopšte. Svakako da u osnovnim pitanjima nacije i države ne može biti nikakvog kompromisa, i ne znamo ko je taj zahtev doslednije primenjivao nego baš mi; ali, nikako nismo mišljenja da je ta beskompromisnost potrebna u pitanju pripadnosti ovoj ili onoj političkoj stranci ili u pitanju taktike.

Možda, čak i verovatno, da će i ovaj naš glas ostati glas vapijućeg u pustinji. Ali, u ime stranački neopredeljene nacionalne omladine, smatrali smo da je potrebno da jednom iznesemo svoje mišljenje o tom neopravdanom svojatanju nacionalne ispravnosti. Tim pre što od toga nacionalna misao ima samo štete. Da, potrebni su nam fanatiki — ali fanatiki ideje a ne stranke.

»DEGENERIRANI NEMCI«

V neki nemški knjigi smo čitali, da niso Slovenci nič drugega, kot degenerirani Nemci.

Zanimivo priznanje, da morejo Nemci sploh degenerirati.

Na nekem od zadnjih akademskih meddruštvenih sestankov je neki gospod Sponza, bivši Edinstvaš, bivši Zboraš in bivši Jadranaš, skušal doseči, da bi se delegat »Edinstva« izključil od sestanka, ker da baje ni več akademik! V čigavem imenu in s kakšnim interesom je omenjeni gospod tako arogantno nastopil? Prav za prav s kakšnim zanimanjem sledi on akademski akciji naše mladine za Koroško?

Delovanje bivšega „Jadrana“ na Kočevskem

»Nobena vlada še ni ničesar ukrenila proti Kočevarjem, še celo protežirale so jih. Saj, če je potreba, so dobri državljani in raznim gospodom so potrebni njihovi glasovi pri volitvah. Za te glasove so jim prodali in prodajajo Slovence.«

»Naša misel«, št. 3/II.

»Žalostni kraji, kamor nas je vodila naša pot, leže prav v osrčju naše zemlje. To so kraji, v katerih se ogromna večina naših dan za dnem bori za skorjo kruha, za ped zemlje in za svojo besedo s peščico tujcev, ki imajo stvarno vso oblast v rokah. Bile smo na Kočevskem.«

»Naša misel«, št. 1/III.

Naiven človek mora pri nas dobiti vtis, da je glavna jugoslovenska lastnost neukrotljivi idealizem. Od skrbi za narod, odnosno od silnega naglaševanja te skrbi, naši narodni očetje skoro ne pridejo do sape. O tej očetovski skrbi se toliko govori, da bi omenjeni naivni človek moral postati globoko ganjen. V resnici pa, kot vsi vemo, je le mnogo praznih in neumnih fraz, dela pa malo ali skoro nič. Tudi pri mladini. Mnogi mladeniči z ognjevitimi besedami pozivajo na delo »z narodom za narod«.

a odkar obstaja Jugoslavija, je samo del mladine opravil delo, od katerega je narod v pravem smislu in neposredno imel korist: to je nacionalna, jugoslovensko-nacionalna mladina, oziroma še točneje povedano, del te mladine.

Pisali smo že o Prvi studentski radni četi in zato ni potrebe, da bi to ponavljali. Pisali smo že tudi o nesebičnem delu majhne skupine bivšega »Jadrana«. Čitateljem smo pokazali delo ženske sekcije »Jadrana« v Kočevju. Pisali smo o njenih delovnih taborih v tem žalostnem kotu naše domovine.

Da, žalostne so prilike v Kočevju. To ne toliko z nekega nacionalnega stališča, ne toliko radi tega, ker so Nemci tam pomembnejši od naših ljudi, za katere se nihče ne briga, ampak zato, ker ta kočevski primer drastično kaže, kako daleč smo od nekega pravega pojmovanja države. Država je pri nas stranka. Interes stranke je nad vsem. Interesom stranke se podrejšajo in žrtvujejo interesi države.

Od kdaj se pri nas govori, da bi Kočevje moglo postati most Nemcev na Jadran? On prvéga trenutka. Zakaj potem ta zmešana tarnanja in preplašene litanije od 13. marca t. l. sem? Ali smo šele sedaj odkrili, da bi obstoj nemškega otoka sredi naše zemlje lahko postal nevaren?

Dvajset let smo dovoljevali nemško propagando v mejah svoje države (ker, ako je po prihodu nacional-socializma na oblast ta propaganda postala jajca, to nikakor ne pomeni, da je prej ni bilo) in, še več, jo celo indirektno podpirali s tem, da smo kočevskim Nemcem dajali vsakovrstne olajšave — vse v namenu, da pridemo do njihovih glasov. Ali smo končno uvideli, kam to vodi?

Mi kot nacionalisti ne smatramo, da je sedaj potrebno ta narod asimilirati, ne mislimo, da je iz kočevskih Nemcev sedaj potrebno napraviti Jugoslovane. Vendar pa smatramo, mislimo in zahtevamo,

da se glavna skrb posveti Jugoslovenom, ki živijo v tem kraju, zahtevamo, da bomo prvi in gospodujoči narod tam mi, a ne Nemci,

zahtevamo, da se onemogoči obogatevanje tamošnjih Nemcev na škodo naših ljudi. Poti, ki vodijo k tem cilju, je mnogo. Vendar bi se nekaj lahko takoj ukrenilo; to je ono, kar je predlagal Anton Lajovic v »Misli in delu« že leta 1934: da se sedež sreza prenese iz Kočevja v Ribnico. Da,

Kočevje mora postati »brezpomembna vas«, ne sme biti središče vsega kraja.

To je najmanj, kar se mora ukreniti, to je najmanj, s čimer se našim ljudem lahko pokaže, da obstoji vsaj neka skrb zanje. Do sedaj namreč ni obstajala skoro nikakšna, najmanj celo uradna. V proračunu, kot je znano, ni nobene postavke za nacionalno ogrožene kraje in je vse prepuščeno (hvala! op. ur.) privatni inicijativi.

Ko so bili naši akademiki v Kočevski Reki in so napovedali za nedeljo predavanja, so priredili člani tamkajšnjega nemškega Kulturbunda v protest neko igro, ki so jo že enkrat igrali. Da pa niso imeli pri tem čiste vesti, nam dokazuje dejstvo, da so prihiteli Nemci, čim so postavili naši fotografski aparat pred plakat, in ga skušali zakriti s tem, da so se postavili pred plakat. Šele na našo energično zahtevo so se umaknili, le najbolj vročevren je ostal. Plakat smo prijavi oblasti, ker ni bil napisan v dveh jezikih. Vse to jasno priča o državnosti teh ljudi, ki so se v Kočevski Reki.

Bivši »Jadran« je torej podvzel široko akcijo, s katero je hotel nacionalno podpreti Jugoslovane na Kočevskem, da jim pomaga, kolikor mu je to mogoče. Izhajajoč iz stališča, da je kraj treba povzdigniti sistematično, a ne s kakšno »študijsko ekskurzijo«, se je društvo odločilo, da tam vsako leto vsaj enkrat organizira delovne tabore. O prvih dveh taborih smo pisali v št. 3/II in 1/III »Naše misli«.

Pretekli mesec je bil organiziran tretji tabor, ki je trajal štirinajst dni. Udeležila se ga je zopet manjša grupa in to, tokrat prvič, večinoma moški.

Za delo je bil izbran kraj pod Gotevskim Snežnikom, kraj, ki je popolnoma odrezan od sveta, posebno pozimi. Delalo se je v treh vaseh: najprej v Dolenci Brigi, nato v Borovcu in končno v Kočevski Reki.

Jedro vsega predavanja so bila predavanja, predavanja brez pretenzij na »globokoumnost«, pač pa radi tega blizka in razumljiva tem kmetom, kate-

rim gotovo še nihče ni tako govoril, kakor ti ljubljanski študentje: brez vsakih interesov, celo brez obljub; govorilo se je in razpravljalo o tem, kar najbolj tare pozabljenih in siromašnih — ljudje so prihajali na ta predavanja po visokem snegu in ob ostri zimi iz naselij, oddaljenih tudi po dve uri.

Poleg tega so bili ob pojasnjevanju predvajani tudi razni poučni filmi in razdeljeni je bilo veliko število knjig. Te knjige so, jasno, zbrali bivši »Jadranaši« že v Ljubljani pri raznih ustanovah (CMD treba omeniti na prvem mestu) in privatnikih. S kakšnim veseljem so bile sprejete od onih, katerim so bile namenjene, niti ni treba posebej podčrtavati, ker je jasno samo ob sebi. Enako, kot je jasno samo po sebi, kakšen uspeh je imelo delo bivšega »Jadrana« na Kočevskem.

Mnogo je naša akademska mladina pričakovala od tega Saveza, mnogo nad so njega ustanovitelji vložili pred tremi leti vani ob pripravljenih delih za centralno akademsko ustanovo.

Poizkus z Zagrebom ni uspel, kajti Savez tedaj predsednika prav za prav ni imel. Kljub začetni nesigurnosti pa se je organizacija kot taka pojavljala napram zunanjemu svetu kot kolikor toliko trdna enota, ker je uspelo ubrati poslovodjem Saveza še v glavnem taktično pravilno pojmovana diplomatska pota. Dobra diplomatska gesta reši mnogokrat ugled države v inozemstvu, čeprav se ta država nahaja takorekoč v razsulu. In tako tudi s tedanjim Savezom. Na znotraj ni pomenil mnogo, oziroma malo, a je s svojimi zunanjimi nastopi priboril jugoslovenskim akademskim organizacijam precej ugleda.

Danes pomeni Savez mnogo, mnogo manj. Sedanjim njegovim funkcionarjem ni uspelo dvigniti Saveza v notranjem delovanju, lahko celo rečemo brez vsakih neutemeljenih obzirov, da pomeni Savez danes mnogo manj kot kdajkoli. S svojimi zunanjimi potovalno-turističnimi nastopi pa so novi funkcionarji Saveza, Savezu uničili še tisti težko priborjeni sloves, ki ga je v mednarodnem akademskem življenju užival.

Ničesar ni bilo ukrenjenega, da bi danes lahko Savez tudi v Jugoslaviji nekaj pomenil za nacionalne akademike. Še tistih par sej, ki se je vršilo, je bilo živahnih le tedaj, ko se je razpravljalo o udeležbi na ne na našo žalost neuspelem potovanju v London, in o dokaj v zadnjih dneh skrivnostno pripravljenem ostentativno izzivajočem potovanju, baje celo z očetovskim blagoslovom neke politične osebnosti. Če se v Savezu sklicujejo na menda obširno dopisovanje, naj vedo, da ima že vsako društvo, na primer za rejo domačih živali, več ali manj urejeno upravo, kartoteko, sezname, arhiv itd., da se lahko vedno razvidi, koliko truda in ljubezni je dotično društvo vložilo v skrbi za svoje varovanje. Drastičen je ta primer, a dokaj značilen. Nič takega, a kaj še sličnega v »našem« Savezu! Izstopi iz Saveza so na dnevnem redu. V teh dneh je iz Saveza izstopilo edino nacionalno akademsko društvo na Aleksandrovi Univerzi v Ljubljani »Edinstvo«; če bi še obstojal »Jadran«, bi menda storil isto, ravno z ozirom na njegov razpust in njega motivacijo. Ali se je potem še čuditi, če smo upravičeno zaskrbljeni z nedelavnostjo funkcionarjev Saveza, ki prav nič ne skušajo slediti idealnim motivom njegovih osnovev, katerih glavna skrb je bila posvečena saniranju razmer med jugoslovensko mladino. To se da doseči le z delom na domačem in ne inozemskem terenu!

Prav nič se ne moremo ozirati na rečenico: »Lastno perilo peri doma!« Prati želimo v čisti studenčnici, kajti v kalni vodi se še ribariti ne da. Iz vse

Nočemo reči, da še nikoli ni bilo takšnega nesebičnega dela v teh krajih, ker tega ne vemo; vemo pa, da ga ni bilo že mnogo let. Mogoče ni tako,

naši tamošnji Slovenci pa kljub temu mislijo, da se na naših mero-dajnih mestih dela dosledno na tem, da se iztrebijo oni, a ne Nemci.

To je morda strašna in heretična misel, toda nikake sumnje ni, da je ukoreninjena v vseh teh malih vaseh okoli Kočevja. In, če hočemo biti objektivni, bomo priznali, da bi tudi mi mislili isto, če bi živeli tam — a ne v Ljubljani, kjer se o kočevskem vprašanju samo neumorno — blebeto. A radi blebetanja se nobena stvar še ni izpremenila. Tudi brezupen in težak položaj kočevskih Slovencev se ne bo. To tem manj, ker je tudi »Jadran« že ...

Savez jugoslovenskih nacionalnih akademskih organizacij

naše kritike pa izhaja prepričanje, da drugače ne moremo ravnati. Če niso zalegle dobre besede in nasveti, ker so se pri tem Savezni funkcionarji sklicevali na svojo »polnoletnost«, nam ni preostajalo drugega kot da pokrenemo energično akcijo, da se takemu brezvestnemu početju napravi čimprej konec. To je v interesu vseh nacionalnih akademskih organizacij! Potenciranje borbenosti nacionalne mladine, proslava dvajsetletnice Zedinjenja, borbeno omladinska narodno-obrambna akcija itd., so vse naloge, ki zahtevajo v Savezu odločnih ljudi, ki vedo, kaj jim je dolžnost v izrednih prilikah, v katerih se propovedniki jugoslovenskega nacionalizma nahajajo. Glavni program Saveza je, povezati vso nacionalno mladino naše velike domovine v močno enoto, da bo dostopen izraz narodnega in državnega edinstva, skrbeti za njen moralni in socialni napredek, bdeti nad usodo naših ogroženih rojakov, krepiti vezi s slovenskimi narodi in to zasledovati, je ali bi vsaj morala biti glavna dolžnost njegovih funkcionarjev.

Upamo, da bodo imeli Savezni funkcionarji še toliko ponosa, da bodo dali svoja mesta na razpolago morda ne tako zgovornim in reprezentativnim, a vendar delavnim in sposobnim novim močem.

PRIMER ZA UGLED

Naši prijatelji klerikalci smatrajo da u Ljubljani još uvek nema dovoljno domova za njihove studente. Mi, doduše, mislimo da oni u tom pogledu najbolje stoje ali naše mišljenje u ovom slučaju nije važno. Činjenica je to da su ovi naši prijatelji pokrenuli jaku akciju da se podigne još jedan velik akademski dom za klerikalne studente. »Jegličev akademski dom«. Da bi prikupili potrebna sredstva, nisu se obratili na kakve crkvene fondove (i to zato što su ovi suviše siromašni) nego su uputili apel na sve opštine u Dravskoj banovini kojim traže da se ove odazovu novčanim priložima. I, dakako, opštine se odazivaju. Tako je Ljubljana odredila u svom budžetu za taj »Jegličev dom« 100.000 dinara, Celje 10.000 itakodalje.

Mišljenja o takvom postupanju mogu biti različita, naravno. Naprimjer, koliko je nama poznato, opštinske namete i poreze ne plaćaju samo klerikalci nego i svi drugi, dakle čak i »naprednjaci«. Ali, ako se nećemo obazirati na ovu »tehničku pojedinost«, moramo priznati da je ovaj način prikupljanja priloga veoma efikasan i mi ovo beležimo kako bismo i sami jednom na ovakav način došli do toliko potrebnog doma. Treba ovo upamtiti!

Pomagajte nam v borbi!
Naš čekovni račun: 17.120